

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИЯ ПОТЕНЦИАЛ НА ПРОГРАМАТА ЗА ПРОФИЛАКТИКА И РЕХАБИЛИТАЦИЯ НА НОИ

Д-р Иван Грозданов Иванов¹

Резюме: Дейностите по превенция и преодоляване на последиците от риска в публичната социалноосигурителна система на България придобиват изключителна значимост в условията на влошаване на здравния статус както общо, така и на осигурените лица. Разгледани са възможностите за относителното финансово-организационно обособяване на Програмата за профилактика и рехабилитация на НОИ. Лансирана е и идеята за разширяване на нейния обхват чрез предоставяне на плащания за профилактика и рехабилитация и на пенсионери, навършили изискуемата по реда на чл. 68, ал. 1 от КСО възраст.

Ключови думи: превенция на риска, профилактика и рехабилитация, публично социално осигуряване.

JEL: H55.

Увод

Превенцията и преодоляването на последиците от риска в публичната социалноосигурителна система на България придобиват изключителна значимост в условията на влошаване на здравния статус както общо, така и на осигурените лица. Цел на настоящата разработка

¹ Директор ТП на НОИ – гр. Враца.

е да бъдат очертани възможностите за организационно развитие и усъвършенстване на дейностите по профилактика и рехабилитация чрез тяхното относително финансово-организационно обособяване и създаване на специален фонд, във връзка с което е изследвана практическата реализация на едноименната Програма на НОИ през периода 2011 – 2017 г. Маркирани са осигурително-техническите параметри на предлаганото осигуряване в целеви фонд, условно наречен „Профилактика и рехабилитация“, в т.ч. и даващо право на плащания на пенсионери, навършили изискуемата по реда на чл. 68, ал. 1 от КСО възраст.

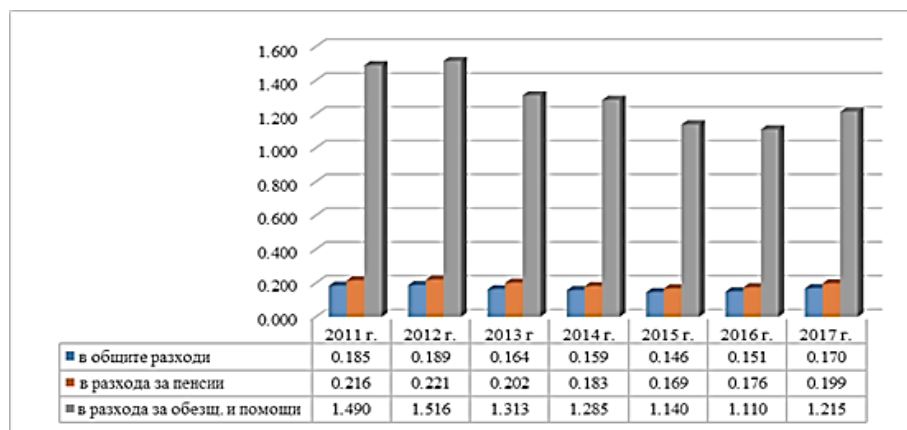
* * *

Плащанията за профилактика и рехабилитация, извършвани за сметка на фондовете на Държавното обществено осигуряване (ДОО), обикновено остават незабележими, особено на фона на значителните разходи за извършване на типичните осигурителни плащания под формата на обезщетения и пенсии. По данни на Националния осигурителен институт (НОИ) през 2017 г. те представляват, съответно, 0,17% от общите разходи, 0,199% от разхода за пенсии и 1,215% от разхода за обезщетения и помощи (вж. Фигура 1). Независимо от това обаче особено в условията на увеличаваща се заболяемост и влошаване на здравния статус, както общо, така и на осигурените лица, плащанията за профилактика и рехабилитация с успех могат да бъдат използвани като средство за снижаване на честотата и тежината на осигурителните случаи², за пълноценно възстановяване на здравето и работоспособността (при вече настъпила неработоспособност) на лица в активна трудова възраст и, ако не за намаление, то поне за ограничаване нарастването на разходите за обезщетения и пенсии³.

² Показателите Честота на осигурителния случай и Тежина на осигурителния случай намират приложение при т.нар. статистическа оценка на проявлението на осигурителните рискове и показват, съотв., колко пъти в рамките на годината по отношение на едно осигурено лице настъпва осигурителен случай и каква е средната продължителност на състоянието на неработоспособност на един настъпил осигурителен случай (Георгиев, Здр., Йорданов, Пл. 2001, стр. 176 и сл.).

³ Проф. Ив. Кацаров, например, представя превантивната дейност, насочена към ограничаване на честотата и тежината на проявление на осигурителните

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИЯ...

Фигура 1. Дял на разходите за профилактика и рехабилитация в общите разходи, в разходите за пенсии и в разходите за обезщетения и помощи на ДОО през периода 2011 – 2017 г.⁴

Разпоредби на осигурителното законодателство регламентират възможността за отпускане на парични помощи за профилактика и рехабилитация на две групи лица:

- лицата, получаващи лична пенсия за инвалидност, ако не са навършили възрастта по чл. 68, ал. 1 от Кодекса за социално осигуряване и срокът на инвалидността в експертното решение на Териториална експертна лекарска комисия, респективно на Националната експертна лекарска комисия, не е изтекъл, и
- лицата, осигурени за общо заболяване и майчинство и/или за трудова злополука и професионална болест, ако за тях са внесени или дължими осигурителни вноски за период от шест последователни календарни месеца, предхождащи месеца, през който се провеждат

рискове, като част от т.нар. от него „извъноосигурителни“ функции на социалното (общественото) осигуряване (Кацаров, И. Обществено осигуряване на работниците и служителите, 1957, стр. 130 и сл.).

⁴ Изчисления на автора по данни на НОИ (Статистически отчет за изпълнението на консолидирания бюджет на ДОО към 31.12. ... г., н.д.); (Основни показатели, характеризиращи Държавното обществено осигуряване в Националния осигурителен институт, н.д.).

профилактиката и рехабилитацията. Изискването за внесени или дължими осигурителни вноски за период от шест последователни календарни месеца не се отнася за лица с увреждания, резултат от претърпяна трудова злополука или професионална болест. Лицата, осигурени само за трудова злополука и професионална болест, имат право на парични помощи за профилактика и рехабилитация само при настъпила трудова злополука и професионална болест.

При изпълнение на горепосочените условия, след обективна медицинска експертна преценка на необходимостта, лицата получават право, еднократно в рамките на една календарна година, за времето на престой (10 дни, считано от началото на 2010 г.) в специализирани изпълнители на дейността, на парични помощи за профилактика и рехабилитация в размер, покриващ средствата за не повече от общо 4 основни диагностични и терапевтични процедури дневно, вкл. прегледите и изследванията, по цени, утвърдени от НС на НОИ, средствата за нощувки по цена, утвърдена от НС на НОИ (без доплащане) и част от разходите за храна в определен размер за един храноден (до края на 2016 г. – 5,00 лв., а от началото на 2017 г. – 7,00 лв.). Плащанията се финансират в рамките на предвиденото по бюджета на фондовете „Пенсии“, „Пенсии за лицата по чл. 69“, „Пенсии, несвързани с трудова дейност“, „Общо заболяване и майчинство“ и „Трудова злополука и професионална болест“⁵.

* * *

Практическата реализация на Програмата за профилактика и рехабилитация на НОИ през 2018 г. стартира на 23 март, при планирани 20 103 061 лв.⁶ Поради изчерпване на ресурса, считано от 25.10.2018 г., териториалните поделения на НОИ преустановяват издаването на удостоверения. Очаква се, общият брой на лицата, ползвали парични

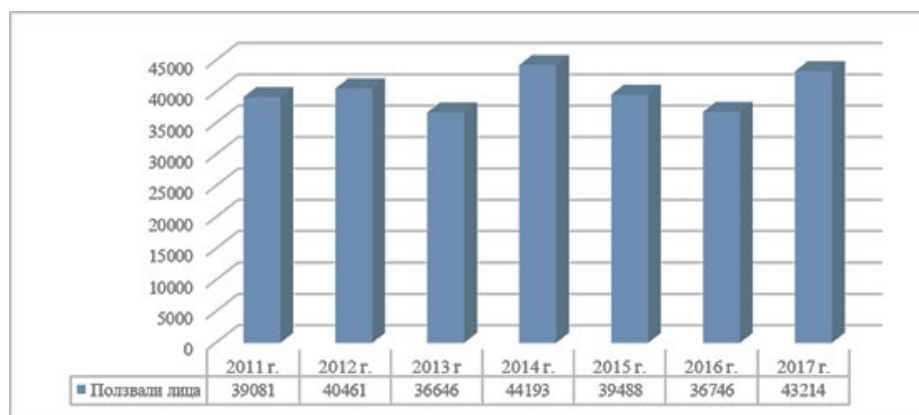
⁵ Подробна информация за условията и реда за ползване на помощи за профилактика и рехабилитация е достъпна на сайта на НОИ (Профилактика и рехабилитация, н.д.)

⁶ По данни на НОИ (Статистически отчет за изпълнение на консолидирания бюджет на ДОО за II-ро тримесечие на 2018 г.).

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИЯ...

помощи за профилактика и рехабилитация през годината, да достигне 46911, при брой на издадените удостоверения към 11.10.2018 г. 44653.⁷

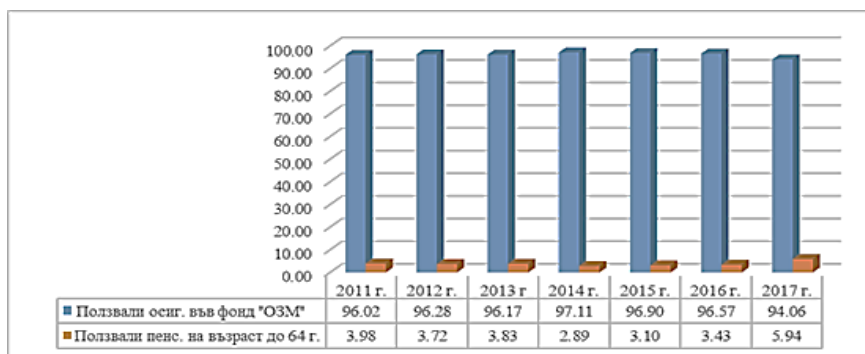
През периода 2011 – 2017 г. общият брой на лицата, ползвали плащания за профилактика и рехабилитация за сметка на фондовете на Държавното обществено осигуряване, варира от 39081 лица през 2011 г. до 43214 лица през 2017 г. (вж. Фигура 2), като достига своя максимум през 2014 г. (44193 лица). Преобладаващата част от лицата (96,02% през 2011 г., 97,11% през 2014 г. и 94,06% през 2017 г.), ползвали Програмата за профилактика и рехабилитация на НОИ през този период, произлиза от съвкупността на осигурените във фонд „Общо заболяване и майчинство“ лица (вж. Фигура 3). Честотата на ползване на плащания за профилактика и рехабилитация от лицата, осигурени във фонд „Общо заболяване и майчинство“ през периода 2011 – 2017 г., варира от 13,445‰ през 2011 г. до 15,652‰ през 2017 г. (при регистрирана максимална стойност 16,905‰ през 2014 г.) и чувствително превишава честотата на ползване на Програмата за профилактика и рехабилитация на НОИ от лица с пенсия за инвалидност (вж. Фигура 4).

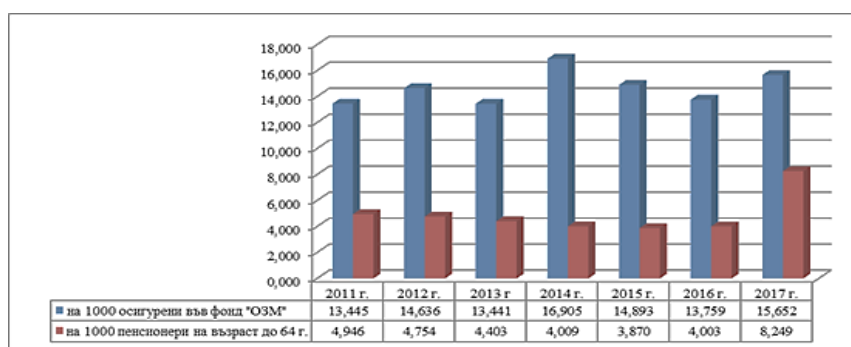
Фигура 2. Брой лица, ползвали Програмата за профилактика и рехабилитация на НОИ през периода 2011 – 2017 г.⁸

⁷ Официална публикация на сайта на НОИ (НОИ ще издава удостоверения за профилактика и рехабилитация до 24 октомври).

⁸ По данни на НОИ (Статистически отчет за изпълнението на консолидирания бюджет на ДОО към 31.12. ... г., н.д.); (Основни показатели,

Фигура 3. Структура на ползвалите Програмата за профилактика и рехабилитация на НОИ лица в зависимост от статута им по отношение на осигуряването през периода 2011 – 2017 г.⁹

Фигура 4. Брой осигурени лица и лица с пенсия за инвалидност, ползвали Програмата за профилактика и рехабилитация на НОИ, съответно, на 1000 осигурени лица и на 1000 пенсионери на възраст до 64 г. през периода 2011 – 2017 г.¹⁰

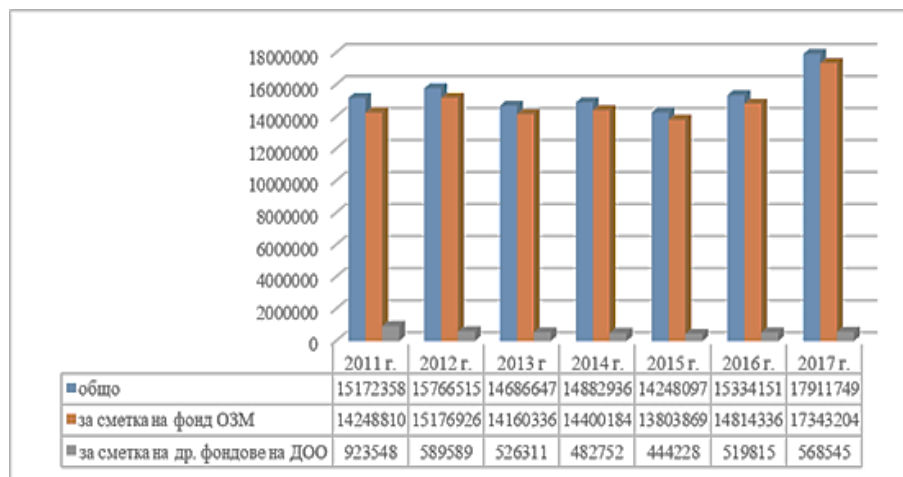
характеризиращи Държавното обществено осигуряване в Националния осигурителен институт, н.д.).

⁹ По данни на НОИ (Статистически отчет за изпълнението на консолидирания бюджет на ДОО към 31.12. ... г., н.д.); (Основни показатели, характеризиращи Държавното обществено осигуряване в Националния осигурителен институт, н.д.).

¹⁰ Изчисления на автора по данни на НОИ (Статистически отчет за изпълнението на консолидирания бюджет на ДОО към 31.12. ... г., н.д.); (Основни

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИЯ...

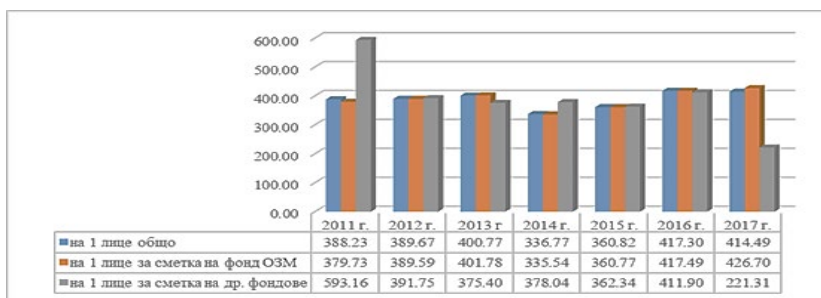
През периода 2011 – 2017 г. разходите за реализация на Програмата за профилактика и рехабилитация варират, но като цяло нарастват и през 2017 г. те са в размер 17 911 749 лв., 17 343 204 лв. от които за сметка на фонд „Общо заболяване и майчинство“ (вж. Фигура 5). Подобна е ситуацията и по отношение на средния разход за профилактика и рехабилитация на едно ползвало програмата лице – през 2017 г. той е в размер 414,49 лв., при среден разход на едно ползвало програмата лице за сметка на фонд „Общо заболяване и майчинство“ и за сметка на другите фондове на Държавното обществено осигуряване, съответно, 426,70 лв. и 221,31 лв. (вж. Фигура 6).

Фигура 5. Разходи за реализация на Програмата за профилактика и рехабилитация на НОИ през периода 2011 – 2017 г.¹¹

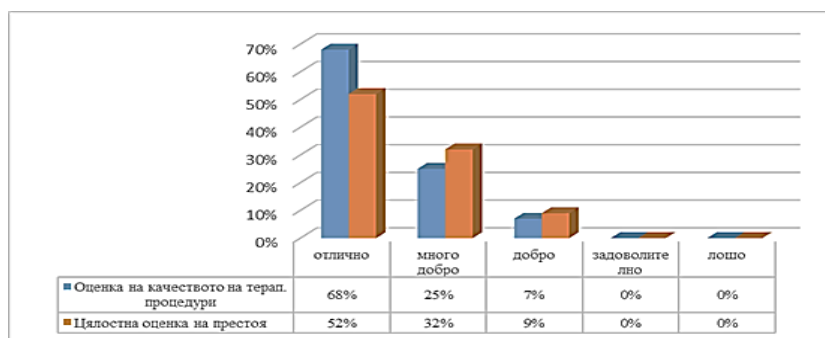
показатели, характеризиращи Държавното обществено осигуряване в Националния осигурителен институт, н.д.); (Динамични справки върху статистически данни за пенсиите) .

¹¹ По данни на НОИ (Статистически отчет за изпълнението на консолидирания бюджет на ДОО към 31.12. ... г., н.д.); (Държавното обществено осигуряване през ..., н.д.).

Фигура 6. Среден разход за профилактика и рехабилитация на едно ползвало Програмата лице през периода 2011 – 2017 г.¹²

През 2016 г., с цел установяване степента на удовлетвореност, е въведена и възможността, чрез попълване на анкетна карта, ползвателите на Програмата за профилактика и рехабилитация на НОИ да оценят предлаганите услуги. Обобщените резултати от проведеното пилотно анкетно проучване свидетелстват за постигнатите добри резултати – 52% от попълнените анкетни карти лица изразяват цялостното си пълно удовлетворение от престоя, а 68% дават отлична оценка по отношение на качеството на предлаганите терапевтични услуги (вж. Фигура 7).

Фигура 7. Удовлетвореност на ползвателите на Програмата за профилактика и рехабилитация на НОИ¹³

¹² По данни на НОИ (Статистически отчет за изпълнението на консолидирания бюджет на ДОО към 31.12. ... г., н.д.); (Държавното обществено осигуряване през ..., н.д.).

¹³ По данни на НОИ (Анализ на дейността по профилактика и рехабилитация на НОИ за 2016 г., н.д.).

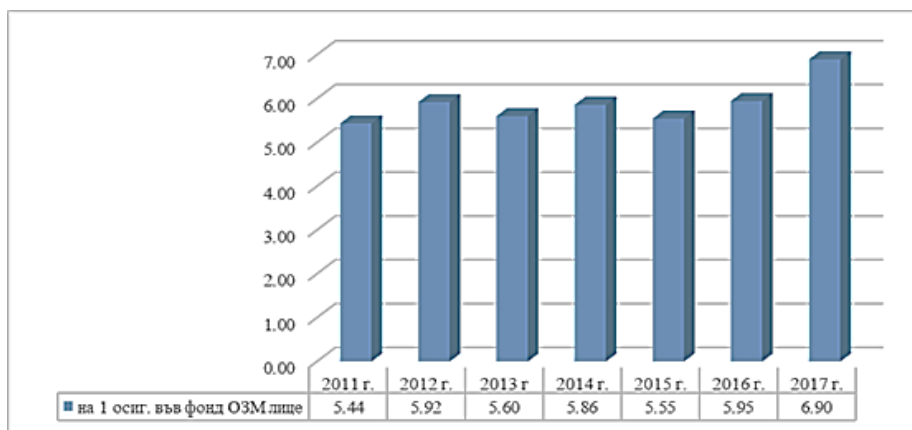
ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИЯ...

* * *

Позитивните оценки на ползвателите на Програмата за профилактика и рехабилитация на НОИ свидетелстват както за постигнато добро организационно равнище, така и за наличието на резерви за нейното развитие и усъвършенстване. Пълноценното оползотворяване на демонстрирания социално-икономически потенциал изисква действия с комплексен характер, част от които свързани с промени в начина на финансиране.

Логиката на разходопокривното финансиране на публичната осигурителна система вменява разходите за профилактика и рехабилитация в тежест на осигурените лица и бюджета на държавата – пряко, чрез фонд „Пенсии, несвързани с трудова дейност“, или косвено – чрез трансферите за покриване на недостига на приходите от събирани осигурителни вноски за останалите фондове на ДОО. Евентуалното финансово-организационно обособяване на програмата за профилактика и рехабилитация на НОИ изисква законодателни промени, регламентиращи създаването на специален фонд, условно наречен „Профилактика и рехабилитация“, по който да бъдат набирани необходимите средства и от който да бъдат извършвани съответните разходи. Правото на парични помощи за профилактика и рехабилитация следва да произтича от участието на лицата във фонд „Профилактика и рехабилитация“, въведено като задължително за лицата, подлежащи на задължително осигуряване за всички покрити рискове (осигурявани по реда на чл. 4, ал. 1, т. от 1 до 10 и чл. 4, ал. 3, т. 10 от КСО), за морските лица (осигурявани по реда на чл. 4а от КСО) и за лицата, подлежащи на осигуряване за инвалидност поради общо заболяване, старост и смърт и за трудова злополука и професионална болест (лицата по чл. 114а от КТ, осигурявани по реда на чл. 4, ал. 10 от КСО), и като опция за лицата, подлежащи на задължително осигуряване за инвалидност поради общо заболяване, за старост и за смърт (осигурявани по реда на чл. 4, ал. 3, т. 1, 2, 4, 5, 7 и 9 от КСО). Правото на плащания за лицата, получаващи пенсия за инвалидност, изплащана от фонд „Пенсии, несвързани с трудова дейност“, следва да бъде обезпечавано със средства от държавния бюджет.

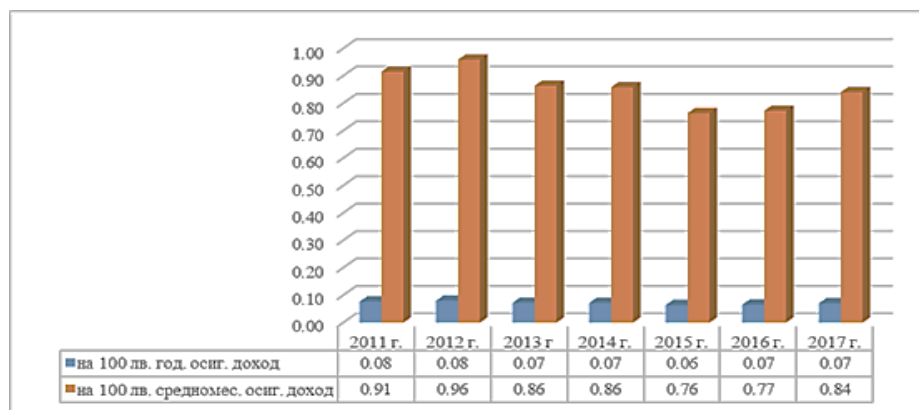
Финансовите параметри на реализацията на Програмата за профилактика и рехабилитация позволяват да бъдат изготвени разчети за необходимия размер на осигурителната вноска. През периода 2011 – 2017 г. средният годишен разход за плащания за профилактика и рехабилитация на едно осигурено във фонд „Общо заболяване и майчинство“ лице варира от 5,44 лв. през 2011 г. до 6,90 лв. през 2017 г. (вж. Фигура 8). Така изчислена, частта от общия годишен разход за плащания за профилактика и рехабилитация, падаща се на едно осигурено във фонд „Общо заболяване и майчинство“ лице, отнесена към 100 лв. среден годишен осигурителен доход, е, съответно, 0,08 лв. през 2011 г. и 0,07 лв. през 2017 г. Същата част от общия годишен разход за плащания за профилактика и рехабилитация, падаща се на едно осигурено във фонд „Общо заболяване и майчинство“ лице, но отнесена към 100 лв. средногодишен месечен осигурителен доход, е, съответно, 0,91 лв. през 2011 г. и 0,84 лв. през 2017 г. (вж. Фигура 9).

Фигура 8. Годишен разход за профилактика и рехабилитация на едно осигурено във фонд „Общо заболяване и майчинство“ лице през периода 2011 – 2017 г.¹⁴

¹⁴ Изчисления на автора по данни на НОИ: (Основни показатели, характеризиращи Държавното обществено осигуряване в Националния осигурителен

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИЯ...

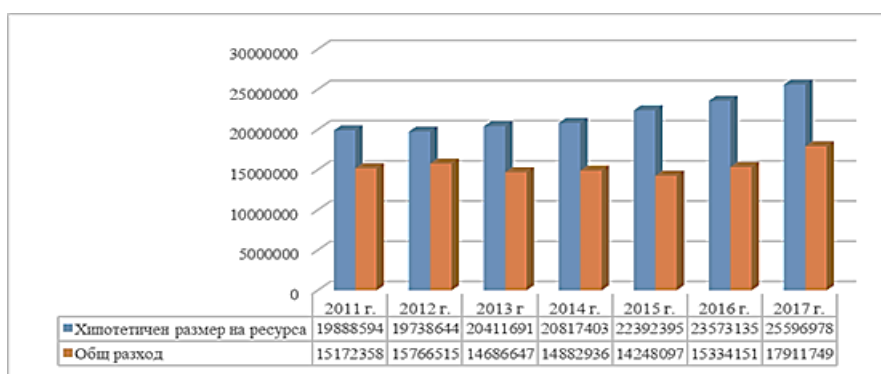
Фигура 9. Годишен разход за профилактика и рехабилитация на 100 лв. среден годишен и средномесечен осигурителен доход през периода 2011 – 2017 г.¹⁵

Хипотетичният размер на ресурса, който би бил на разположение за реализация на Програмата за профилактика и рехабилитация на НОИ при евентуалното събиране на целева осигурителна вноска в размер 0,1% от средния осигурителен доход за страната за лицата, осигурени във фонд „Общо заболяване и майчинство“, през периода 2011 – 2017 г. чувствително превишава общия размер на извършените плащания (в т.ч. и извършени за сметка на фонд „Пенсии, несвързани с трудова дейност“) – с около 57% през 2015 г., с около 53% през 2016 г. и с около 43% през 2017 г. (вж. Фигура 10). За 2018 г., като се имат предвид плановите параметри на консолидирания бюджет на ДОО (средногодишен брой на осигурените във фонд „Общо заболяване и майчинство“

институт, н.д.); (Държавното обществено осигуряване през ..., н.д.); (Статистически отчет за изпълнението на консолидирания бюджет на ДОО към 31.12. ... г., н.д.).

¹⁵ Изчисления на автора по данни на НОИ: (Основни показатели, характеризиращи Държавното обществено осигуряване в Националния осигурителен институт, н.д.); (Държавното обществено осигуряване през ..., н.д.); (Статистически отчет за изпълнението на консолидирания бюджет на ДОО към 31.12. ... г., н.д.); (Средномесечен осигурителен доход за страната, обявен от Националния осигурителен институт, н.д.).

лица 2584725 души и среден размер на осигурителния доход 866,77 лв.¹⁶⁾, хипотетичният размер на ресурса за реализация на Програмата за профилактика и рехабилитация е 26 884 308 лв., или с около 34% повече от предвиденото (и вече изразходено).

Фигура 10. Хипотетичен размер на ресурса за профилактика и рехабилитация и общ разход за плащания за профилактика и рехабилитация през периода 2011 – 2017 г.¹⁷

Евентуалното финансово-организационно обособяване на Програмата за профилактика и рехабилитация на НОИ, при събиране на предложения на практика незначителен размер на осигурителната вноска, освен гарантирането на необходимия ресурс в обем, позволяващ целеви инвестиции за повишаване качеството на предоставяните услуги на осигурени и пенсионери в активна трудова възраст, позво-

¹⁶ Изчисления на автора по данни на НОИ (Статистически отчет за изпълнение на консолидирания бюджет на ДОО за II-ро тримесечие на 2018 г., н.д.)

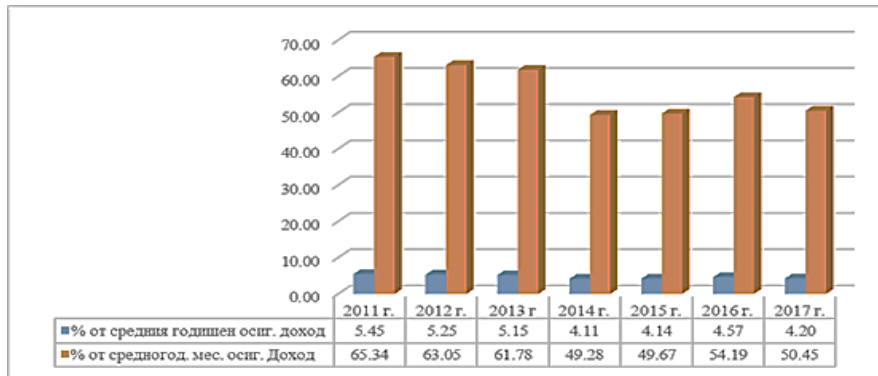
¹⁷ Изчисления на автора по данни на НОИ: (Основни показатели, характеризиращи Държавното обществено осигуряване в Националния осигурителен институт, н.д.); (Държавното обществено осигуряване през ..., н.д.); (Статистически отчет за изпълнението на консолидирания бюджет на ДОО към 31.12. ... г., н.д.); (Средномесечен осигурителен доход за страната, обявен от Националния осигурителен институт, н.д.).

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИЯ...

лява, при определени условия, да бъде разширен и обхватът на програмата по лица. Към момента осигурителното законодателство не предвижда възможност за ползване на помощи за профилактика и рехабилитация от пенсионери, навършили изискуемата по реда на чл. 68, ал. 1 от КСО възраст, даваща право на пенсия за осигурителен стаж и възраст. Това са лица, при които необходимостта от профилактика и рехабилитация е естествено обусловена като функция от възрастта. Подобно разширяване на обхвата на програмата обаче изисква значителен ресурс, а правото на плащания за профилактика и рехабилитация в полза на пенсионери, навършили изискуемата по реда на чл. 68, ал. 1 от КСО възраст, следва да бъде обвързано с еквивалентно тяхно предварително участие във фонд „Профилактика и рехабилитация“.

Участието във фонд „Профилактика и рехабилитация“, което би дало право на плащания на пенсионери, навършили изискуемата по реда на чл. 68, ал. 1 от КСО възраст, може да бъде въведено като опция за лицата, подлежащи на задължително осигуряване за инвалидност (поради общо заболяване и/или трудова злополука и професионална болест), старост и смърт. Необходимият размер на осигурителната вноска може да бъде изведен по логиката на балансирането на персонални осигурителен принос и натрупваните (и впоследствие материализирани) персонални осигурителни права.

Плащанията за профилактика и рехабилитация, отпускани на пенсионери след навършване на изискуемата по реда на чл. 68, ал. 1 от КСО възраст, могат да бъдат възприемани като своеобразна добавка към пенсията, изплащана еднократно, ежегодно или в рамките на определен брой календарни години, в размер до определена част от осигурителния доход към момента на ползване на съответните услуги. През периода 2011 – 2017 г. средният разход за профилактика и рехабилитация за едно ползвало програмата лице в % от средния годишен размер на осигурителния доход варира от 5,45% през 2011 г. до 4,57% през 2016 г. и 4,20% през 2017 г. През същия период средният разход за профилактика и рехабилитация за едно ползвало програмата лице, но в % от средногодишния размер на месечния осигурителен доход, варира от 65,34% през 2011 г. до 54,19% през 2016 г. и 50,45% през 2017 г. (вж. Фигура 11).

Фигура 11. Среден разход за профилактика и рехабилитация на едно ползвало услугите лице в % от средния годишен осигурителен доход през периода 2011 – 2017 г.¹⁸

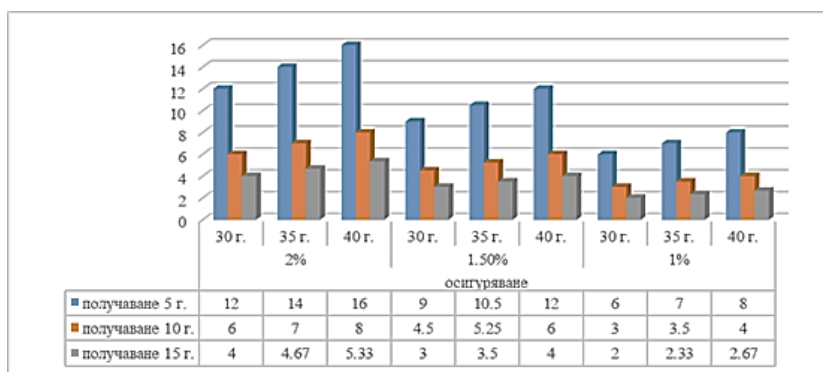
Евентуалното извършване на плащания за профилактика и рехабилитация в полза на пенсионери, навършили изискуемата по реда на чл. 68, ал. 1 от КСО възраст, отпускани пожизнено, но след навършване на възраст, например 70 години, определя и очаквания период на получаване на това плащане – 12,77 години средно за двата пола, и, съответно, 11,30 години от мъжете и 13,88 години от жените¹⁹. При допускания за извършване на 13 плащания в размер, фиксиран на (или ограничен до) 4,5% от средния годишен осигурителен доход, материализираните осигурителни права (общо за двата пола) са в размер 0,585 условни единици, определени като норма на 1 лв. осигурителен доход, а балансиращият ги предварителен персонален осигурителен принос, при период на участие в осигуряването с продължителност, например 35 години, изисква събирането на осигурителна вноска в относителен размер 1,67%.

¹⁸ Изчисления на автора по данни на НОИ: (Държавното обществено осигуряване през ..., н.д.); (Статистически отчет за изпълнението на консолидирания бюджет на ДОО към 31.12. ... г., н.д.); (Средномесечен осигурителен доход за страната, обявен от Националния осигурителен институт, н.д.).

¹⁹ По данни на НСИ (Смъртност и средна продължителност на предстоящия живот на населението по пол и местоживееене през периода 2015 - 2017 година, н.д.).

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИЯ...

Различната продължителност на участие във фонд „Профилактика и рехабилитация“ с един или друг размер на осигурителната вноска логично предопределя различен предварителен персонален осигурителен принос и различни размери на евентуалните плащания при един или друг период на тяхното получаване. При 30 години участие в осигуряване с осигурителна вноска в размер 2% от осигурителния доход, например, плащанията за профилактика и рехабилитация, получавани през период с продължителност 10 години, биха били в размер 6%²⁰ от съответния среден годишен осигурителен доход. Същият относителен размер на плащането при запазване продължителността на неговото получаване, но при относителен размер на осигурителната вноска 1,5%, изисква 40 години период на осигуряване. „0 години период на осигуряване обаче, но при относителен размер на осигурителната вноска 1%, е „еквивалентно“ на плащане през период със същата продължителност (10 години), но вече в относителен размер 4% (вж. Фигура 12).

Фигура 12. Размер на плащанията за профилактика и рехабилитация в % от средния годишен осигурителен доход при различни допускания за продължителност на осигуряване, размер на осигурителната вноска и продължителност на получаване²¹

²⁰ 591,44 лв. при среден годишен размер на осигурителния доход през 2017 г. 9857,37 лв., изчислен по данни на НОИ (Средномесечен осигурителен доход за страната, обявен от Националния осигурителен институт, н.д.).

²¹ Изчисления на автора.

Заклучение

Високата степен на удовлетвореност от дейностите по профилактика и рехабилитация в публичната социалноосигурителна система на България не само свидетелстват за постигнато добро организационно равнище на едноименната Програма на НОИ, но и изискват насочване на вниманието и усилията към нейното развитие и усъвършенстване. Обособяването на целеви фонд позволява да бъдат постигнати:

- финансова самостоятелност и независимост на параметрите на провеждане на програмата за профилактика и рехабилитация от финансовото състояние на фондовете на ДОО, от които, към момента, се извършва нейното финансиране;

- активно и целенасочено участие на осигурените лица в организираните действия по опазване и възстановяване на здравето и превенция на заболяванията и травматизма в осигурителната съвкупност;

- разширяване обхвата на програмата за профилактика и рехабилитация чрез включване в кръга на правоимащите лица на пенсионери, навършили изискуемата по реда н чл. 68, ал. 1 от КСО възраст, а при определени условия и след на целесъобразността – и чрез съчетаване на дейностите по профилактика и рехабилитация с дългосрочни грижи.

Предлаганите организационни промени, без да имат пряко отношение към медико-социалното естество и технология на осъществяване на Програмата за профилактика и рехабилитация на НОИ, притежават потенциал за постигане на желаното организационно-икономическо развитие и усъвършенстване и извличане на максимален полезен икономически и социален ефект от нейното функциониране.

Използвани източници

Анализ на дейността по профилактика и рехабилитация на НОИ за 2016 г. (н.д.). Извлечено от НОИ:
http://www.nssi.bg/images/bg/users/infomaterials/izdania/buletin/2017/BUL_2_2017.pdf

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИЯ...

Георгиев, Здравко, Йорданов, Пламен. (2001). *Теория на социалното осигуряване*. Свищов.

Динамични справки върху статистически данни за пенсиите. (н.д.).

Извлечено от НОИ:

<https://appreports.nssi.bg/elserviceStatData/StatPens.aspx>

Държавното обществено осигуряване през ... (н.д.). Извлечено от

НОИ: <http://www.nssi.bg/aboutbg/st/analyses/331-doo>

Кацаров, И. (1957). *Обществено осигуряване на работниците и служителите*. София.

НОИ ще издава удостоверения за профилактика и рехабилитация

до 24 октомври. (н.д.). Извлечено от НОИ:

<http://www.nssi.bg/newsbg/5276-finalpro2018>

Основни показатели, характеризиращи Държавното обществено осигуряване в Националния осигурителен институт. (н.д.).

Извлечено от НОИ:

http://www.nssi.bg/images/bg/about/statisticsandanalysis/statistics/Bugjetni_pokazатели/budjetni_pokazатели_DOO.pdf

Профилактика и рехабилитация. (н.д.). Извлечено от НОИ:

<http://www.nssi.bg/benefits/rehabilitation>

Смъртност и средна продължителност на предстоящия живот на населението по пол и местоживееене през периода 2015 - 2017 година. (н.д.). Извлечено от НСИ:

<http://www.nsi.bg/bg/content/3018/%D1%81%D0%BC%D1%8A%D1%80%D1%82%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82-%D0%B8-%D1%81%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BD%D0%B0-%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B4%D1%8A%D0%BB%D0%B6%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82-%D0%BD%D0%B0-%D0%BF%D1%80%D0%B5>

Средномесечен осигурителен доход за страната, обявен от Националния осигурителен институт. (н.д.). Извлечено от НОИ:

http://www.nssi.bg/images/bg/users/infomaterials/aboutpensions/S-PR-SOD97-2018_VII.pdf

Статистически отчет за изпълнение на консолидирания бюджет на ДОО за II-ро тримесечие на 2018 г. (н.д.). Извлечено от НОИ:

http://www.noi.bg/images/bg/about/statisticsandanalysis/statistics/Bugjetni_pokazатели/Statisticheski%20otchet_2-2018.pdf

Статистически отчет за изпълнението на консолидирания бюджет на ДОО към 31.12. ... г. (н.д.). Извлечено от НОИ:

<http://www.nssi.bg/aboutbg/st/statistic/354-statistikabudget>

СЪДЪРЖАНИЕ

ИНФОРМАЦИОННИ И КОМУНИКАЦИОННИ технологии

ИНТЕГРИРАН МОДЕЛ ЗА ПРОЕКТИРАНЕ И ИЗГРАЖДАНЕ НА СИСТЕМА ОТ КЛЮЧОВИ ИНДИКАТОРИ ЗА РЕЗУЛТАТНОСТ

Докторант Снежина Лазарова
Проф. д-р Камелия Стефанова 5

РАЗВИТИЕТО НА ИНФОРМАЦИОННИТЕ ТЕХНОЛОГИИ И ВЛИЯНИЕТО ИМ ВЪРХУ ФОРМАТА НА ИНФОРМАЦИОННО ОБСЛУЖВАНЕ

Докторант Александър Петров 23

БИЗНЕС практика

СРОЧНИТЕ ТРУДОВИ ДОГОВОРИ КАТО ИНСТРУМЕНТ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ИНОВАТИВНАТА ДЕЙНОСТ НА ОРГАНИЗАЦИИТЕ (ПО ПРИМЕРА НА ПРЕДПРИЯТИЯТА В РЕПУБЛИКА БЕЛАРУС)

Проф. д-р Наталия Маковская..... 42

ВЛИЯНИЕ НА ИНОВАЦИИТЕ ВЪРХУ РЕЗУЛТАТНОСТТА НА МАЛКИТЕ И СРЕДНИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ (МСП) В АЛЖИР

Д-р Джабари Абдулахаб 56

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИЯ ПОТЕНЦИАЛ НА ПРОГРАМАТА ЗА ПРОФИЛАКТИКА И РЕХАБИЛИТАЦИЯ НА НОИ

Д-р Иван Грозданов Иванов..... 73

СПИСЪК НА СТАТИИТЕ ЗА ГОДИНА XXVIII (2018) 91

Редколегия на сп. „Бизнес управление“

Красимир Шишманов – главен редактор, Стопанска академия „Д. А. Ценов“ - Свищов

Никола Янков – зам. главен редактор, Стопанска академия „Д. А. Ценов“ - Свищов

Иван Марчевски, Стопанска академия „Д. А. Ценов“ - Свищов

Ирена Емилова, Стопанска академия „Д. А. Ценов“ - Свищов

Любчо Варамезов, Стопанска академия „Д. А. Ценов“ - Свищов

Румен Ерусалимов, Стопанска академия „Д. А. Ценов“ - Свищов

Силвия Костова, Стопанска академия „Д. А. Ценов“ - Свищов

Международна редколегия на сп. „Бизнес управление“

Александру Неделеа – Университет „Стефан Велики“, Сучава, Румъния

Дмитрий Владимирович Чистов, – ФГОБУ ВПО Финансов университет при правителството на руската федерация, Москва, Русия

Йоана Панагорец – Университет Валахия, Търговище, Румъния

Йото Йотов – Драксел университет, Филадельфия, САЩ

Махмуд Ел Батран – Университет Кайро, Кайро, Египет

Наталья Борисовна Голованова – Московски технологически университет, Москва, Русия

Татяна Викторовна Орехова – Донецки национален университет, Виница, Украйна

Тадиа Джукич — Университет в Ниш, Ниш, Сърбия

Ян Тадеуш Дуда – AGH Университет за наука и технологии, Краков, Полша

Виктор Чужиков – Киевски национален икономически университет "Вадим Гетман", Киев, Украйна

Дадено за печат на 12.12.2018 г., излязло от печат на 19.12.2018 г.,
формат 70x100/16, тираж 40

© Стопанска академия „Димитър А. Ценов“ – Свищов,
ул. „Ем. Чакъров“ 2, тел.: +359 631 66298

© Академично издателство „Ценов“, Свищов, ул. „Градево“ 24

ISSN 0861 - 6604

БИЗНЕС управление

БИЗНЕС управление 4/2018

ИЗДАНИЕ НА
СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ
„Д. А. ЦЕНОВ“ - СВИЩОВ

4/2018

КЪМ ЧИТАТЕЛИТЕ И АВТОРИТЕ НА СПИСАНИЕ „БИЗНЕС УПРАВЛЕНИЕ“

Списание „БИЗНЕС управление“ публикува изследователски статии, методологически и методически разработки и прегледи, рецензии, опит.

1. Обем:

Статии: минимум - 12 страници; максимум – 20 страници;
Прегледи, рецензии, опит: минимум – 5 страници; максимум -10 страници.

2. Депозирание на материалите:

- на хартиен носител и в електронен вид (по E-mail и/или на CD);

3. Технически характеристики:

- изпълнение Word 2003 (минимум);
- размер на страницата - A4, 29-31 реда и 60-65 знака на ред;
- разстояние между редовете 1,5 lines (At least 22 pt);
- шрифт - Times New Roman 14 pt;
- полета - Top - 2.54 см.; Bottom - 2.54 см; Left - 3.17 см; Right - 3.17 см;
- номерация на страницата - долу вдясно;
- текст под линия - размер 10 pt;
- графики и фигури - Word 2003 или Power Point.

4. Оформление:

- наименование на статията, име на автора, научна степен, научно звание - шрифт Times New Roman, 14 pt, с големи букви Bold - центрирано;
- наименование и адрес на местоработата; телефони за контакти и E-mail;
- резюме на български език в обем до 30 реда; ключови думи - от 3 до 5;
- **JEL** класификация на публикациите с икономически характер (<http://ideas.repec.org/j/index.html>);
- основен текст (изложение);
- таблиците, графиките и фигурите се вграждат софтуерно в текста (да позволяват езикова корекция и превод на английски). Цифрите и текстът вътре в тях се изписват с шрифт Times New Roman 12 pt;
- формулите се създават с Equation Editor;

5. Правила за цитиране под линия:

При цитиране да се спазват изискванията на **APA Style (American Psychological Association)**, поместени тук: <https://www.uni-svishtov.bg/?page=page&id=71>

Всеки автор носи отговорност за отстояваните идеи, съдържанието и техническото оформление на своя текст.

6. Контакти:

Главен редактор: тел.: (+359) 631-66-397
Зам.-главен редактор: тел.: (+359) 631-66-299
Стилов редактор: тел.: (+359) 631-66-335
E-mail: zh.tananeeva@uni-svishtov.bg ; bm@uni-svishtov.bg
Адрес: Стопанска академия „Д. А. Ценов“, ул. „Ем. Чакъров“ №2, Свищов, България